

6. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період //Економіка АПК. – 2008. № 4, с.19-37.
7. Філософський словник. Вид.-во УРЕ. 1973. - 600 с.
8. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. - 2-ге вид. виправ. і допов. - Л.: Вид-во “Центр Європи”, 1997. - 576 с.
9. Кваша С.М. Вплив світової фінансової кризи на розвиток аграрного сектору вітчизняної економіки //Економіка АПК. – 2009. № 5, с.3-9.
10. Рябоконт В.П. Основні напрями соціально-економічної перебудови та розвитку українського села //Економіка АПК. – 2008. № 6, с.3-7.
11. Месель-Веселяк В.Я. Дохідність і розширене відтворення в агропромисловому виробництві //Економіка АПК. – 2008. № 5, с. 12-17.

УДК 338.439:631.3

СВІТОВИЙ РИНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Доброзорова О.В. – докторант, НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України

Постановка проблеми. За даними ООН, у наступні 30-50 років у світі необхідно буде додатково нагодувати 2,5-3 млрд. осіб і суттєво поліпшити харчування ще такої ж кількості людей [1]. Одним із головних факторів, що може стимулювати розвиток аграрного виробництва країн, є значне збільшення та суттєве покращення стану машинно-тракторного парку аграрних товаровиробників, їх техніко-технологічне забезпечення. А це, в свою чергу, буде залежати від того, як швидко після фінансово-економічної кризи відновиться та буде розвиватися світове сільськогосподарське машинобудування. Через це вивчення сучасного стану світового ринку сільськогосподарської техніки набуває все більшої актуальності.

З іншого боку, у зв'язку з активною інтеграцією України до світогосподарської системи внутрішній ринок сільськогосподарсь-

ких машин України поступово стає частиною світового ринку. Усі зміни, що відбуваються на останньому, обов'язково впливають на структуру, концентрацію, конкурентоспроможність промисловості сільськогосподарського машинобудування України. Тому дослідження перспектив розвитку світового ринку набувають усе більшого значення в умовах зростаючої інтернаціоналізації галузі.

Стан вивчення проблеми. Окремі аспекти розвитку сільськогосподарського машинобудування досліджували: Я. Білоусько, С.Бородін, І. Бруєвич, В. Довбня, М. Єсепчук, І.Калніченко, М. Кизим, Г. Климик, В.Кравчук, Ю. Лидовський, Ю. Лузан, О. Павлова, С. Петрик, В. Пивовар, В. Романенко, О.Селезньова, В. Товстопят, В. Хаустова, В. Шебанін, В. Яковенко та ін.

Проте в дослідженнях недостатньо уваги приділяється розвитку світового ринку сільськогосподарської техніки та обладнання, досвіду діяльності на ньому зарубіжних компаній.

Завдання і методика дослідження. Завданням дослідження є вивчення стану світового ринку сільськогосподарської техніки, виявлення тенденцій його розвитку, особливостей формування конкурентних переваг, що забезпечують корпоративний успіх компаніям у даній галузі.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові, монографічні, економіко-статистичні методи, методи аналізу і синтезу.

Результати досліджень. Сільськогосподарське машинобудування є глобальною галуззю, де діють мережі міжнародних трансакцій, включаючи торгівлю сільськогосподарською технікою та обладнанням, потоки послуг і технологій.

З 2003р. по 2008р. світовий ринок сільськогосподарської техніки неспинно збільшувався. Середньорічні темпи зростання в даний період становили 9,3%. Якщо в 2003р. його місткість дорівнювала 62,4 млрд. дол. США, то в 2008р. – 97,3 млрд. дол. США. Позитивні тенденції забезпечувались в основному за рахунок прискореного зростання ринків Китаю, Індії, країн Латинської Америки, Росії. Стабільні середньорічні темпи росту спостерігалися в країнах Європи – 4,5% на рік [2].

У 2009р. місткість світового ринку сільськогосподарських машин, обладнання та запасних частин становила 82,9 млрд. дол. США, що на 14,9% менше, ніж у 2008р. Скорочення ринку було нерівномірним, наприклад, у країнах СНД воно склало

50,8%, у Латинській Америці - 35,5%, у Північній Америці - 20,1%. Але це падіння обсягів продажу було значно меншим, ніж в інших секторах машинобудування, наприклад, на ринку будівельних машин та вантажних автомобілів, де спостерігався спад на рівні 30-50%[2].

У 2010р. на світовому ринку сільськогосподарської техніки та обладнання були відмічені позитивні тенденції в динаміці попиту. Особливу роль у цьому відіграють ринки Китаю, Індії, де зниження продажу не спостерігалось навіть у кризовий період.

За прогнозами німецьких експертів, ринок сільськогосподарської техніки та обладнання в 2011р. зросте на 4,5% і буде дорівнювати 90,5 млрд. дол. США. В основному це станеться за рахунок країн Латинської Америки, Китаю, Північної Америки, Європи, де темпи зростання відповідно будуть дорівнювати 13,1%; 7,8%; 5,3%; 1,9% [2].

Головними факторами зростання попиту на сільськогосподарську техніку в найближчі 10 років будуть зростання чисельності населення країн світу, зміна раціону харчування за рахунок зростання доходів на душу населення та високий рівень зносу машинно-тракторного парку в деяких країнах, який потребує оновлення, а також збільшення попиту на кормозбиральну техніку у зв'язку із збільшенням виробництва біопалива.

Позитивно на попит вплине стабілізація світової фінансової системи, яка збільшить інвестиційні можливості сільськогосподарських виробників.

Прогнозується, що продуктові сегменти світового ринку сільськогосподарської техніки за 2011р. зростуть від 0,8% до 6% [2].

Найбільш вигідним сегментом є продаж запасних частин. Його місткість у 2008р. складала 16,9 млрд. дол. США, або 17,4% від загального обсягу ринку сільськогосподарської техніки та обладнання[2]. Він є головним джерелом доходів виробників, рентабельність продажу цієї продукції дорівнює 55-70%. Аналогічний показник по сільськогосподарській техніці складає 25-35%. За оцінками експертів, з 2009р. по 2011 р. щорічні темпи зростання сегменту запасних частин будуть становити 3,1%[2]. Проте в зв'язку з високою прибутковістю цей ринок потерпає від збуту контрафактної продукції. Тому тільки ті фірми, які зможуть створити достатньо високі бар'єри захисту (маркування продукції, використання системи ексклюзивної дистрибуції та оптимальної виробничо-

збутової мережі, забезпечення нижньої межі собівартості) від недобросовісних імпортерів, будуть працювати з прибутком у середньостроковій перспективі. Особливо це стосується ринків країн, що розвиваються, де відсутній або недостатній правовий захист інтелектуальної власності, а споживачі дуже чутливі до ціни і віддають перевагу неліцензійним, проте дешевим запчастинам.

Протягом 2003-2008рр. між країнами спостерігалось поступове зростання обсягів міжнародної торгівлі сільськогосподарськими машинами, обладнанням та комплектуючими. Проте фінансово-економічна криза привела до скорочення в 2009р. обміну між країнами на 30% .

Обсяг світового експорту сільськогосподарської техніки в 2009р. становив 57,072 млрд. дол. США, що менше, ніж 2008р. на 30,5%(табл. 1).

Таблиця 1 - Обсяги світового експорту сільськогосподарської техніки, тис. дол. США *

Країни	Роки			Зміни до попереднього року (+,-)	
	2007	2008	2009	2008	2009
Світовий ринок	65616901	82075588	57072440	16458687	-25003148
Німеччина	11480093	14880026	9907529	3399933	-4972497
США	8394670	10971865	8173040	2577195	-2798825
Італія	5619870	7040516	4877129	1420646	-2163387
Китай	2890543	4494082	3587945	1603539	-906137
Франція	4296174	4970107	3202428	673933	-1767679
Нідерланди	2943719	3449703	2575088	505984	-874615
Бельгія	2942643	3432216	2434862	489573	-997354
Велика Британія	2957561	3206464	2261482	248903	-944982
Японія	2843511	3390255	2237835	546744	-1152420
Канада	2303231	2582768	2037172	279537	-545596
Інші країни	18944886	23657586	15777930	4712700	-7879656

*Розраховано за даними[3]

Обсяг експорту десяти країн світу складає 72,4%, що свідчить про високу його концентрацію. Провідними країнами експортерами є Німеччина, США, Італія (рис.1).

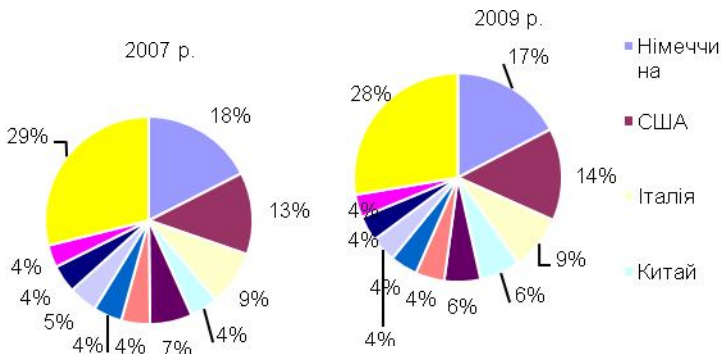

Рисунок 1. Структура світового експорту сільськогосподарської техніки за країнами

У 2008р. – найбільш вдалому для галузі – обсяг експорту цих країни становив відповідно 14,880 млрд. дол. США.; 10,972; 7,041 млрд. дол. США. У 2009р. він скоротився відповідно на 33,4%; 25,5; 30,7%. Найбільше падіння обсягів експорту відбулося у французьких виробників – на 35,6%. Таким чином, Франція поступилася четвертим місцем у рейтингу світових експортерів Китаю, який збільшив обсяги експорту в період з 2007р. по 2008р. на 55,5% або 1,604 млрд. дол. США. У 2009р. експорт китайської техніки скоротився тільки на 20,2%. Обсяги світового імпорту сільськогосподарської техніки та обладнання в 2009р. становили 51,062 млрд. дол. США, що на 30,8% менше, ніж у попередньому році (табл.2).

Скорочення імпорту за країнами було нерівномірним. Більш ніж на третину скоротилися обсяги імпорту в таких країнах, як Нідерланди, Бельгія, Німеччина, відповідно, на 36,9%; 30,6; 30,0%. Єдина країна, що збільшила обсяги імпорту за останній рік, це Австралія. Зростання становило 1,7%.

Найбільшими імпортерами в світі є США, Франція, Німеччина. Їх частка в загальному обсязі імпорту сільськогосподарської техніки в 2009р. складала відповідно 12%, 9%, 8% (рис. 2).

Таблиця 2 - Обсяги світового імпорту сільськогосподарської техніки, тис. дол. США*

Країни	Роки			Зміни до попереднього року (+,-)	
	2007	2008	2009	2008	2009
Світовий ринок	59514253	73827071	51061572	14312818	-22765499
США	7259644	7872209	5932682	612565	-1939527
Франція	4717789	5821349	4546240	1103560	-1275109
Німеччина	4411354	5525444	3866318	1114090	-1659126
Канада	2993856	3840999	3388605	847143	-452394
Велика Британія	3120889	3681278	2623160	560389	-1058118
Австралія	1312325	1732484	1761306	420159	28822
Бельгія	2056893	2473097	1716150	416204	-756947
Росія	3174292	4686927	1505086	1512635	-3181841
Нідерланди	1895050	2331680	1470772	436630	-860908
Італія	1480963	1635879	1260918	154916	-374961
Інші країни	27091198	34225725	22990335	14312818	-22765499

*Розраховано за даними[3]

Одним із суттєвих обмежень зростання імпорту сільськогосподарської техніки є введення в деяких країнах квот з метою захисту національного виробника. Наприклад, у Бразилії вона складає 12%, Китаї - 7%, Індії – 5% [2].

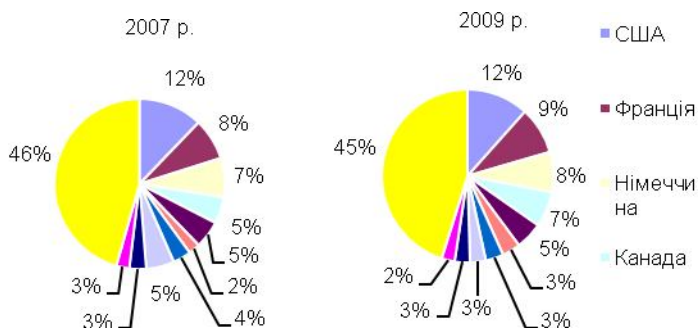

Рисунок 2. Структура світового імпорту сільськогосподарської техніки за країнами

Особливої уваги потребує аналіз імпорту сільськогосподарської техніки в Росію як одного з найперспективніших ринків світу. У 2009 р. зниження обсягів імпорту техніки в Росію становило 67,9%. Таким чином, країна з четвертого місця найбільших імпортерів у світі в 2007р. перемістилася в 2009р. на восьме. Цікавим є той факт, що обсяги імпорту техніки в Росію в натуральному виразі знизилася лише на 7,5%. Пояснюється таке скорочення витрат зміною російськими імпортерами країни-виробника техніки. Якщо з 1999 по 2007 в Росію здійснювали поставки в основному Франція, Німеччина та США, то сьогодні - Китай, який ще в 2004 р. займав лише 2% російського імпорту, у 2005 р. його частка складала вже 13%, ще через рік – 19%, у 2007 р. – 22%, у докризовому 2008р. – 32%, у 2009 р. – вже 44%, за попередніми результатами 2010р. - 54%. Головною причиною такого різкого збільшення попиту на сільськогосподарську техніку, вироблену в Китаї, є низька її вартість. Наприклад, середньоконтрактна ціна на нові китайські трактори коливається від 2100 дол. США за міні-трактор з двигуном 18 л.с. до 19800 дол. США за модель 125 л.с. Аналогічна європейська техніка коштує в середньому в 3-4 рази дорожче. Новий 95-сильний «Lamborghini» коштує більше 37 тис. дол. США, французький просапний «Challenger» потужністю 180л.с. – 76 тис. дол. США. А ціна американського трактора «John Deere» потужністю 160 л.с. складає більше 90 тис. дол. США [4].

Скорочення ринку сільськогосподарської техніки призвело посилення суперництва між компаніями-виробниками. Сьогодні до трійки лідерів ринку входять Deere & Company (США), CNH Global (Італія/США), и AGCO Corporation (США/Німеччина), разом вони володіють 1/3 світового ринку сільськогосподарської техніки та обладнання. Іншими ключовими гравцями даного ринку є Claas KGaA mbH (Німеччина), Same Deutz-Fahr (Італія/Німеччина), ARGO (Італія), Kubota (Японія), Yanmar (Японія), Iseki (Японія).

Після фінансово-економічної кризи спостерігається збільшення розриву в показниках діяльності між лідерами та аутсайдерами глобальної галузі. Економічний спад по-різному торкнувся провідних компаній світу.

Наприклад, у диверсифікованій норвезькій компанії Kverneland Group, одного з найбільших світових виробників ґрунтообробної, посівної та кормозаготівельної техніки, у 2009р. зниження обсягів продажу досягло 30%, операційного прибутку – 80% [5].

У компанії Deere & Company обсяги продаж та прибутків знизилася адекватно ринковим. У 2009р. у порівняно з 2008р. обсяг продаж скоротився на 18,7% [6]. Головними факторами, що допомогли компанії Deere & Company втримати свою частку ринку та прибутки, є глобальна присутність, збалансований продуктивний портфель та впровадження інновацій у виробництво продукції. Наприклад, у 2009р. компанія Deere & Company інвестувала майже 1 млрд. дол. США в дослідження та розробки, що складало біля 4,5 млн. дол. США кожний робочий день або більше 4% від її загального обсягу продажу обладнання. Deere & Company відкрила Європейський центр технологій та інновацій у місті Кайзерслаутерні (Німеччина). Він є доповненням до вже існуючих схожих центрів в США та Індії [7].

Висновки та пропозиції. Проведений аналіз сучасного стану світового ринку сільськогосподарської техніки свідчить про посилення концентрації та конкуренції як між окремими виробниками сільськогосподарської техніки, так і країнами.

Основними тенденціями розвитку світового ринку сільськогосподарської техніки є посилення взаємодій між суб'єктами ринку та системної інтеграції виробників сільськогосподарської техніки та обладнання в різних країнах, а також прискорення інноваційних процесів.

Зменшення місткості ринку привело до посилення як цінової, так і нецінової конкуренції на ньому. Головним фактором, що визначає корпоративний успіх, залишається спроможність використовувати міжнародні можливості для одержання стратегічних конкурентних переваг, які сьогодні переважно створюються не виробничо-економічними, а інституційними передумовами.

В останні роки в розглянутих країнах відзначається процес корінного перегляду концепції державного стимулювання сільськогосподарського машинобудування, включаючи й пере-

осмислення ролі великих державних інноваційних програм, здійснюваних з метою досягнення національних переваг. В умовах прогресуючої інтернаціоналізації виробництва в світовому сільськогосподарському машинобудуванні йде активний процес злиття й поглинання фірм, що знижує ефективність державного втручання в дану сферу.

Як альтернативу традиційного підходу до державної політики в області машинобудування практично необхідно розглядати розширення підтримки інтенсивного кооперування між фірмами, як уже сьогодні практикують інших галузі.

Перспектива подальших досліджень. Одним із пріоритетних завдань сучасного менеджменту як зарубіжних, так і вітчизняних фірм і корпорацій є управління міжнародною конкурентоспроможністю. Розробка моделей її системного формування на основі аналізу конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки буде певною відповіддю на вимоги часу і потреби практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект// Економіка АПК №2, 2011(196). – С. 3-12
2. Internationale Landmaschinenstudie - Режим доступу <http://www.oliverwyman.com>.
3. Bilan des échanges mondiaux de machines agricoles 2004-2009 // <http://www.planet-agri.com/fr/content/dossiers/bilan-des-echanges-mondiaux-de-machines-agricoles-2004-2009>
4. John Deere открыл Европейский центр технологий и инноваций Аграрное обозрение.- №4.- 2010 . - Режим доступу <http://agroobzor.ru/sht/a-151.html>
5. <http://www.kvernelandgroup.com/welcome>
6. Офіційний сайт компанії Deere & Company – Режим доступу: http://www.deere.com/en_US/compinfo/history/index.html
7. Пашин В. От сеялок до веялок: импорт за десять лет «Крестьянские ведомости» 27.09.2010 - Режим доступу: <http://vvs-info.ru/articles/otrasl/auto/1476>